

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

GÖKHAN ÇOLAK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2020/16014

Karar Tarihi : 23/1/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Denizhan HOROZGİL

Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Gökhan ÇOLAK

Vekili : Av. Melike ŞENLİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın yenilenmesine yönelik güvence verilmesine rağmen yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. İkinci Bölüm tarafından başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu; İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/10/2013 tarihli kararıyla, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan 10 ay hapis cezası, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Bu hüküm Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 20/1/2016 tarihli kararıyla onanmıştır.

7. Kesinleşen ilam, infaz için İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verilmiş; Başsavcılık başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarmış ancak başvurunun Gürcistan'da olduğu anlaşılmıştır.

8. 8/5/1991 tarihli ve 3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek İkinci Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun'un 3. maddesi kapsamında İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) verdiği ek kararla "*iadesi talep edilen hükümlü Gökhan ÇOLAK'ın [başvurucu] yokluğunda yapılan işlemler ile ilgili yargılanmanın yenilenmesine konu talebin [Mahkemenin] güvencesi altında olduğuna*" karar vermiştir. Bunun üzerine başvurunun Türkiye'ye iadesi sağlanmış ve cezasının infazına başlanmıştır.

9. Başvurucu müdafii, başvurunun iade edilmesi sürecinde yeniden yargılanma talebinin değerlendirileceği güvencesi verilmesi kararına dayanarak sunduğu dilekçeyle yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur. Mahkeme ek kararla başvurunun yargılanmanın yenilenmesi ve infazın durdurulması talebinin reddine dosya üzerinden karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanığın iadesi sürecinde yeniden yargılanma talebinin değerlendirileceği güvencesi verilmiş olmakla; sanığın 17. celse hariç tüm yargılamaya katıldığı, kararın 18. celsede verildiği ve sanığın bu celsede hazır bulunduğu, 17. celsede de sanığın aleyhine sonuç doğuran tekrarlanması gereken bir usuli işlemde olmadığı, kararın sanık Gökhan Çolak müdafiiince tenyiz edilip Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 14/01/2016 tarihli kararıyla onanarak kesinleştiği, bu durumda yeniden yargılanma talebinin incelenmesi garantisi verilen sanık hakkında CMK 311 maddesindeki şartların bulunmadığı anlaşılmış olup yasada belirtilen hiçbir hususun gerçekleşmediği ve sanık tarafından da ileri sürülmediği anlaşıldığından Yeniden Yargılanma ve İnfazın Durdurulması taleplerinin reddine ..."

10. Başvurucu, ret kararına itiraz etmiş; İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai karardan sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Hükümlü lehine yargılanmanın yenilenmesi nedenleri*" başlıklı 311. maddesi şöyledir:

"(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

a) Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşırsa.

b) Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılsa.

c) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.

d) Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise.

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

(2) Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 4.2.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 4.2.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır."

13. 3732 sayılı Kanun'un 3. maddesi şöyledir:

"Türk mahkemelerince gıyabında mahkûmiyet kararı verilmiş olup, sözleşmeye taraf ülkelerden birinde bulunduğu tespit edilmesi üzerine bu ülkeden iadesi istenilen kişiye Protokolün 3 üncü maddesinin 1 inci bendinde öngörüldüğü şekilde yeniden muhakeme edilme hakkı tanınması için anılan ülke tarafından teminat istenilmesi halinde, kararın kesinleşip kesinleşmediğine bakılmaksızın kararı veren mahkemece sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar verilir ve kişi iade edildikten sonra bu karar doğrultusunda işlem yapılır. İadeyi müteakip, gıyapta verilmiş olan karar iade edilen kişiye tebliğ olunur ve tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde bu kişi karara itiraz etmezse, yeniden muhakeme yapılmaksızın gıyapta verilmiş olan karar infaz edilir."

B. Yargıtay Kararları

14. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 19/4/2021 tarihli ve E.2020/7753, K.2021/3067 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311. ve devamı maddelerinden farklı olarak, 3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunun 3. maddesinde de, ayrı bir yargılamanın yenilenmesi

müessesesi düzenlenmiştir. 3732 sayılı Kanunun (R.G. Yayın tarihi:25/09/1991) 3. maddesinde, 'Türk mahkemelerince gıyabında mahkûmiyet kararı verilmiş olup, Sözleşmeye taraf ülkelerden birinde bulunduğu tespit edilmesi üzerine bu ülkeden iadesi istenilen kişiye, Protokol'ün 3. maddesinin 1. bendinde öngörüldüğü şekilde yeniden muhakeme edilme hakkı tanınması için anılan ülke tarafından teminat istenilmesi halinde, kararın kesinleşip kesinleşmediğine bakılmaksızın kararı veren mahkemece sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar verilir ve kişi iade edildikten sonra bu karar doğrultusunda işlem yapılır. İadeyi müteakip, gıyapta verilmiş olan karar iade edilen kişiye tebliğ olunur ve tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde bu kişi karara itiraz etmezse, yeniden muhakeme yapılmaksızın gıyapta verilmiş olan karar infaz edilir.' hükmünün yer aldığı, bu haliyle, 3732 sayılı Kanunda ifade edilen yeniden muhakemenin, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311. ve devamı maddelerinde belirtilen yargılamanın yenilenmesi müessesesinden farklı olduğu görülmektedir.

3732 Sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunun 3. maddesi kapsamında verilen bir yargılamanın yenilenmesi kararında artık mahkeme, yeni bir yargılamada olduğu gibi deliller toplamalı, re'sen araştırma ilkesi sonucu olarak yenilenme sebebine bağlı olmaksızın gerekirse başvuruda belirtilen delillerin dışında da delil toplamalı, toplanan delilleri karar yerinde tartışıp suçun ne şekilde işlendiği açıklamalı, mevcut delilleri irdelemeli, delillerle sonuç arasında bağ kurmalıdır. SİDAS'a Ek 2 Nolu Protokolün Açıklayıcı Raporuna göre, hükmün verildiği duruşmada mahkûm edilen kişinin bizzat kendisinin hazır bulunmaması durumunda karar 'yoklukta verilen karar' şeklinde anlaşıldığı, bu yorumun, çoğu yabancı ülke tarafından da benimsendiği, halbuki Türk Hukukunda, savunması alınan ancak hükmün açıklandığı duruşmada hazır bulunmayan sanık hakkında verilen hüküm 'yoklukta verilmiş' sayılmaktadır.

Yargılamaya konu olan davada yeniden yargılanma kararı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311. ve devamı maddelerinden farklı olarak, 3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunun 3. maddesine dayanılarak verilmiştir.

...

3732 sayılı Kanunun 3. maddesine göre verilen teminatta bahsedilen yeniden yargılamanın CMK 311 vd maddelerindeki yeniden yargılamadan farklı olduğu, 3732 sayılı Kanunun 3. maddesine göre yeniden yargılamanın 'duruşma açılarak ilgilinin yeniden yargılanacağı, hükümlünün bu duruşmaya davet edilerek kendisini savunma ve müdafii ile temsil ettirme haklarının tanınacağı' ile ilgili olduğu, Aksaray 1. Ağır Ceza Mahkemesince duruşma açılarak hükümlüye kendisini müdafii ile savunma hakkının tanındığı, dolayısıyla ek karar ile tanınan teminatın yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

...

3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunun 3. maddesi kapsamında verilen bir yargılamanın yenilenmesi kararında artık mahkeme, yeni bir yargılamada olduğu gibi deliller toplamalı, re'sen araştırma ilkesi sonucu olarak yenilenme sebebine bağlı olmaksızın gerekirse başvuruda belirtilen delillerin dışında da delil toplamalı, toplanan delilleri karar yerinde tartışıp suçun ne şekilde işlendiği açıklamalı, mevcut delilleri irdelemeli, delillerle sonuç arasında bağ kurmalıdır..."

15. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 6/11/2017 tarihli ve E.2017/418, K.2017/3696 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek İkinci Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanunun 3. Maddesinde 'Türk mahkemelerince gıyabında mahkûmiyet kararı verilmiş olup, sözleşmeye taraf ülkelerden birinde bulunduğuunun tespit edilmesi üzerine bu ülkeden iadesi istenilen kişiye Protokolün 3. maddesinin 1. bendinde öngörüldüğü şekilde yeniden muhakeme edilme hakkı tanınması için anılan ülke tarafından teminat istenilmesi halinde, kararın kesinleşip kesinleşmediğine bakılmaksızın kararı veren mahkemece sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar verilir ve kişi iade edildikten sonra bu karar doğrultusunda işlem yapılır.

İadeyi müteakip, gıyapta verilmiş olan karar iade edilen kişiye tebliğ olunur ve tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde bu kişi karara itiraz etmezse, yeniden muhakeme yapılmaksızın gıyapta verilmiş olan karar infaz edilir.' şeklinde düzenlemeye yer verildiği, iadesi halinde yeniden yargılanacağına dair teminat verilen hükümlünün Alman yetkili makamlarınca 18/05/2016 tarihinde ülkemize iade edildiği, iadeyi müteakip hakkındaki hükmün infazına başlanan hükümlünün, 3732 sayılı Kanun'un 3/2. maddesinde öngörülen 7 günlük süre içerisinde 25/05/2016 tarihinde vermiş olduğu dilekçe ile karara itiraz ettiği cihetle, Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin ... ek Kararı uyarınca yeniden muhakeme yapılması gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün ... yazılı istemlerine müsteniden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi ile Dairemize ihbar ve dava evrakı gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü;

Kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına göre yerinde görüldüğünden, Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesinin ... sayılı Kararının 5271 sayılı CMK'nun 309. maddesi uyarınca KANUN YARARINA BOZULMASINA..."

16. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 5/4/2023 tarihli ve E.2023/9637, K.2023/1759 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Hükümlü hakkındaki kararın Yargıtay 6. Ceza Dairesinin ... sayılı ilamıyla onanarak kesinleşmesi üzerine hükümlü hakkında çıkarılan yakalama emrine istinaden hükümlünün Gürcistan ilkesinde yakalandığı, Gürcistan makamlarınca, 21.05.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek İkinci Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanunun 3. maddesinde yer alan; 'Türk Mahkemelerince gıyabında mahkûmiyet kararı verilmiş olup, sözleşmeye taraf ülkelerden birinde bulunduğuunun tespit edilmesi üzerine bu ülkeden iadesi istenilen kişiye Protokolün 3. Maddesinin 1. Bendinde öngörüldüğü şekilde yeniden muhakeme edilme hakkı tanınması için anılan ülke tarafından teminat istenilmesi halinde, kararın kesinleşip kesinleşmediğine bakılmaksızın kararı veren mahkemece sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar verilir ve kişi iade edildikten sonra bu karar doğrultusuna işlem yapılır.İadeyi müteakip, gıyapta verilmiş olan karar iade edilen kişiye tebliğ olunur ve tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde bu kişi karara itiraz etmezse, yeniden muhakeme yapılmaksızın gıyapta verilmiş olan karar infaz edilir' hükmü uyarınca hükümlü ... yokluğunda yapılan işlemler ile ilgili yeniden yargılanmasının güvence altına alınmasının istenildiği, talep gereği mahkemenin ... Sayılı ek kararıyla hükümlünün yeniden yargılanma talebinin güvence altına alınmasına karar verildiği, bunun üzerine hükümlünün 25/09/2018 tarihinde ülkemize iade edildiği, bu karara istinaden yine mahkemenin ... Sayılı ek kararıyla hükümlü hakkındaki infazın durdurulmasına karar verilerek, yeniden yargılanmasına başlanıldığı..."

17. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/5109, K.2021/1455 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümün infazı sırasında yurt dışında bulunduğu anlaşılan hükümlünün iadesi için Almanya devleti tarafından Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin Ek 2 No'lu Protokolü'nün 3. maddesi uyarınca yeniden yargılama yapılması hususunda güvence istenmesi üzerine, Mahkemenin ... sayılı kararı ile hükümlü iade edildiğinde yasal süresi içerisinde talepte bulunulması halinde hükümlü hakkında yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu çerçevede hükümlünün iadesinin sağlandığı; hükümlüye 3732 sayılı Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek 2 No'lu Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunun 3. maddesi gereğince yokluğunda kurulan mahkûmiyet hükmünün 24/08/2015 tarihinde tebliğ edildiği ve müdafinin 7 günlük süre içerisinde verdiği 25/08/2015 tarihli dilekçeye istinaden Mahkemenin ... sayılı kararı ile yargılananın yenilenmesine karar verildiği anlaşılmakla;

Yargılananın yenilenmesi koşullarının gerçekleşmesi üzerine yeniden yapılan duruşma neticesinde toplanan delillerin hükümlünün hukuki durumunu değiştirecek nitelikte bulunmadığı belirlendiğinden; Dairemizin ... sayılı ilamı ile onanmasına karar verilen Mahkemenin ... sayılı mahkûmiyet hükmünün, 5271 sayılı CMK'nin 323/1. maddesi uyarınca onaylanması gerektiği dosya içeriğine uygun şekilde gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan, hükümlü müdafinin yerinde görülmeven temyiz nedenlerinin reddiyle hükmün ONANMASINA..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 23/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, Mahkemece yargılananın yenilenmesine yönelik güvence verilmesine rağmen yargılananın yenilenmesi talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi daha önce, tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hâllerde ilgili usul kanunlarında düzenlenen

yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ve önceki kararın kaldırılması hususunda yargı merciinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmadığına karar vermiştir. Zira ihlal kararı verilen hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir yargı mercilerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Benzer bir durum, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararları üzerine yeniden yargılama yapılmasında da mevcuttur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yeniden yargılama taleplerine ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince adil yargılanma hakkının kapsamında görülmüştür (*Nihat Akbulak* [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, §§ 38, 39).

23. AİHM de *Bochan/Ukrayna* (2) (B. No: 22251/08, 5/2/2015) kararında özellikle olağanüstü başvuru yolunun tür ve konu bakımından olağan başvuru yolu gibi görüldüğü durumlarda iç hukuktaki tanımlamadan bağımsız olarak bu tür yargısal süreçlerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi kapsamında görülebileceğini belirtmiştir. AİHM, ilgili yargısal mercilere takdir hakkının tanınmadığı durumlarda ilgili olağanüstü yolun temyiz benzeri bir yol olduğunu kabul etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 46-49).

24. Somut olayda uygulama alanı bulan 3732 sayılı Kanun'un 3. maddesinde belirtilen şartların oluşması hâlinde artık herhangi bir kabule değerlik denetimi yapılmaksızın Mahkemece "*sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar*" verileceğinin (bkz. § 13) ve bu yönüyle artık anılan sürecin olağan başvuru yolu gibi düzenlendiği görüldüğünden başvurunun yeniden yargılanma talebinin verilen güvenceye aykırı olarak reddedilmesinin Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamına girdiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "*...ile adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

26. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyumsuzluğun çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması *kanun yoluna* başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence

altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (*Hasan İşten*, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

28. Somut olay bakımından başvurunun iadesi sürecinde yeniden yargılanma talebinin Mahkemece "*sanığın 17. celse hariç tüm yargılamaya katıldığı, kararın 18. celsede verildiği ve sanığın bu celsede hazır bulunduğu, 17. celsede de sanığın aleyhine sonuç doğuran tekrarlanması gereken bir usuli işlem de olmadığı*" gerekçesiyle reddedilmesi başvurunun mahkemeye erişim hakkına bir müdahale oluşturmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Adil yargılanma hakkının görünümünden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

30. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

31. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

32. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Hayriye Özdemir*, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; *Hamit Yakut* [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; *Atilla Yazar ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

33. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

34. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından

Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; *Tuğba Arslan*, § 96; *Fikriye Aytin ve diğerleri*, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

35. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

36. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Ziya Özden*, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; *Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; *Wısam Sulaiman Dawood Eaquadah* [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarıncı yapılan yorumlarının kişilerce öngörülebilecek belirlilikle olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. *Mehmet Demircioğlu* [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvuruya konu olayda Mahkeme, ilk olarak başvurunun yokluğunda yapılan işlemlerle ilgili olarak yargılamanın yenilenmesine konu talebin mahkemenin güvencesi altında olduğuna karar vermiş, başvurunun iade sürecinden sonra yaptığı yeniden yargılama talebini ise yokluğunda yapılan celsede başvurunun aleyhine sonuç doğuran ve tekrarlanması gereken bir usuli işlem olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

38. 3732 sayılı Kanun'un 3. maddesinde belirtilen şartların oluşması hâlinde artık herhangi bir kabule değerlik denetimi yapılmaksızın mahkemece *sözü edilen kişinin yeniden muhakeme edileceğine dair karar* verileceğinin düzenlendiği görülmektedir (bkz. § 13). Yargıtayın yukarıda anılan içtihatlarında da 3732 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında verilen bir yargılamanın yenilenmesi kararında artık mahkemelerin yeni bir yargılamada olduğu gibi resen araştırma ilkesi sonucu olarak, yenilenme sebebine bağlı olmaksızın gerekirse başvuruda belirtilen delillerin dışında da delil toplaması, toplanan delilleri karar yerinde tartışıp suçun ne şekilde işlendiğini açıklaması, mevcut delilleri irdelemesi, delillerle sonuç arasında bağ kurması gerektiği belirtilmiştir (bkz. §§ 14-17). Buna karşılık somut olayda Mahkeme yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesindeki koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışmış, daha sonra yeniden yargılamaya başlamaksızın ve yukarıda anılan gereklilikleri yerine getirmeksizin başvurunun yeniden yargılama talebini dosya üzerinden reddetmiştir.

39. Somut olayda iadesi sürecinde sanığa yeniden yargılanma talebinin değerlendirileceği güvencesi verildiği, yeniden yargılanma konusunda ciddi bir gerekçe oluşturduğu hâlde 3732 sayılı Kanun'un uygulanması ile ilgili olarak yapılan hatalı yorumun başvurunun yeniden yargılanma hakkını ortadan kaldırdığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle Mahkemece, duruşma açılarak başvurucuya kendisini savunma ve müdafî ile temsil ettirme haklarının tanınması gerekirken ek karar ile dosya üzerinden ve somut olaydaki şekilde *başvurucunun yokluğunda yapılan işlemlerle sınırlı* bir incelemeyle yeniden yargılanma talebinin reddine karar verilmesi 3732 sayılı Kanun'a aykırı ve başvurunun mahkemeye erişimini engelleyecek ölçüde bir yorum olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle somut olayda ilgili kuralın Mahkemece yapılan yorumunun kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olmadığı ve kanunun lafzıyla çeliştiği anlaşılmıştır. Bu durumda açık kanunî düzenlemeye rağmen Mahkemenin yargılamanın yenilenmesine dair sözü edilen değerlendirmesi sonucu başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

44. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2010/385, K.2013/553) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.